

УДК 811.161.2'28

DOI: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.2.2022.268660>Тетяна Тищенко* , Зоя Комарова**

НОМІНАЦІЇ ТА НАРОДНІ ВІРУВАННЯ В РОДИЛЬНОМУ ОБРЯДІ СХІДНО- І ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРОК

У статті проаналізовано діалектні паралелі в корпусі номінацій та народних вірувань тематичної групи лексики родильного обряду західних і східних подільських говірок, які є маргінальними до ядра говору. Зауважено, що в номінації родильного обряду східно- та західноподільського ареалів подільського говору найчастотнішою є лексична номінація, виражена субстантивами і субстантивованими атрибутивами, атрибутивними узгодженими словосполученнями. Для кожної лексико-семантичної групи визначено характерні принципи номінації, зокрема найпродуктивнішими в обох досліджуваних ареалах є: ЛСГ назв жінок: дія → діячка; вік, дія → назва особи; кількість пологів → особа. ЛСГ назв дітей: дія → назва дитини; вік → назва дитини. ЛСГ назв інших учасників обрядодій: дія, обрядова функція → діяч; ранг діяча → діяч. ЛСГ назв обрядодій: дія → назва обряду.

Більшість лексем, які обслуговують родильний обряд, відомі в говірках обох ареалів, що підтверджує їх належність до подільського говору, окремі лексеми, зафіксовані в західноподільських говірках, указують на наближеність цих говірок до інших говорів південно-західного наріччя української мови.

У говірках обох досліджуваних ареалів діє майже однакова система заборон для вагітної жінки та новонародженої дитини, що виражається на синтаксичному рівні в оформленні складнопідрядних речень і використанні різних сполучників підрядності. Культурологічні тексти відображають фонетичні системи західних і східних подільських говірок.

Ключові слова: східноподільські говірки, західноподільські говірки, тематична група лексики родильного обряду, номінація родильного обряду, лексична номінація.

Tyshchenko Tetiana, Komarova Zoya. Nominations and folk beliefs in childbirth rite of Eastern and Western Podilian dialect.

The article analyzes dialectal parallels in the corpus of nominations and folk beliefs of thematic group of childbirth rite vocabulary of Western and Eastern Podilian dialects, which are marginal in relation to the core of the speech. It was noted that in the nomination of childbirth rite of Eastern and Western areas of Podilian dialect, the most frequent is the lexical nomination, expressed by substantives and substantivized attributes, attributive word combinations.

For each lexical-semantic group, characteristic principles of nomination are defined, in particular, the most productive in both studied areas are: lexical-semantic group of women's names: action → action figure; age, action → person's name; number of childbirths → person. Lexical-semantic group of children's names: action → child's name; age → child's name. Lexical-semantic group names of other ritual participants: action, ritual function → doer; actor rank → doer. Lexical-semantic group names of rites: action → name of the rite.

Most of the lexemes that serve the childbirth rite are known in the dialects of both areas, which confirms their belonging to the Podil dialect, some lexemes recorded in the Western Podil dialects indicate the proximity of these dialects to other dialects of the southwestern dialect of the Ukrainian language.

In the dialects of both studied areas, there is approximately the same system of prohibitions for a pregnant woman and a newborn child, which is expressed at the syntactic level in the design of complex sentences and the use of various subordinating conjunctions. Cultural texts reflect the phonetic systems of Western and Eastern Podil dialects.

Key words: East Podilian dialect, West Podilian dialect, thematic group of birth rite vocabulary, birth rite nomination, lexical nomination.

* **Тетяна Тищенко**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна); e-mail: ttm1609@ukr.net.

** **Зоя Комарова**, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна); e-mail: komarova_zoya@ukr.net.

Актуальність. Вивчення просторової поведінки, ареальної варіативності лексики, взаємовідношень лексики різних діалектних систем – одні з першочергових завдань сучасної ареалогії української мови. І хоча в українській діалектології останнім часом з'явилася низка ґрунтовних досліджень спільного та відмінного в українських діалектах, зокрема праці І. Гороф'янюк [Гороф'янюк 2010], В. Леснової [Леснова 2010], Т. Тищенко [Тищенко 2010], Н. Хібеби [Хібеба 2010], Н. Хобзей [Хобзей 2010], та ін., проблема вивчення спільного та відмінного на різних мовних рівнях близьких чи віддалених діалектів української мови ніколи не буде вичерпаною. Такі дослідження є важливими для української діалектології, бо, як зауважує П. Гриценко, «розгляд репертуару ареальних опозитів не лише через призму протиставності, диференціації, а й варіативності, інтеграції розкриває значно більші можливості для з'ясування механізму виникнення лексичної відмінності говорів, пізнання закономірностей територіального розміщення мовних явищ, групування ізоглос, їх ареалогічної цінності, ніж констатація належності лексем до певного типу діалектних відмінностей» [Гриценко 1990, с. 13].

Подільський говір є найменш вивченим із говорів української мови, хоча дослідники вже давно спостерегли, що у структурному відношенні він не є монолітним. Діалектологи вважають, що міждіалектна взаємодія відбилася на внутрішньоподільському членуванні – на західну і східну, північну і південну зони [Гриценко 1994, с. 81]. Східноподільські та західноподільські говірки поєднує не тільки належність до одного говору, але і їх маргінальність відносно ядра говору. Оскільки західноподільські говірки межують з іншими говорами південно-західного наріччя, то в них чітко зберігаються ознаки свого ж наріччя, східноподільські – межують із середньонадніпрянським говором південно-східного наріччя, отже, неминуче зазнають впливу іншої діалектної системи.

Мета нашої розвідки – виявити діалектні паралелі в корпусі номінацій та народних вірувань тематичної групи лексики родильного обряду західноподільських і східноподільських говірок.

Джерелами дослідження слугували збірка «Східноподільський родильний обряд: лексикографічний і текстовий описи» Тетяни Тищенко та власні польові записи Зої Комарової, виконані в рідних для неї говірках Віньківецького району Хмельницької області.

У родильному обряді традиційно виокремлюють чотири етапи: передпологовий, власне пологовий, післяпологовий та соціалізувальний. Передпологовий етап обряду представлений у східно- і західноподільських говірках ритуальними, магічними, обереговими діями та повір'ями, системою табу, що передаються з уст в уста від матері до доньки. До власне пологового етапу належать обрядодії: прихід баби-повитухи, пологи, відтинання пупа, перша купіль, проща. До післяпологових обрядів належать вибір імені новонародженому, провідування породіллі й немовляти, вибір кумів і церковне хрещення, обряд очищення матері. Обрядодії відлучення дитини від грудей жінки, перерізання пуп, коли дитина самостійно пішла, святкування річниці дитини, розв'язування засушеної пуповини належать до соціалізувального етапу родильного обряду [Тищенко 2009b, с. 252]. Кожен з етапів супроводжують номінації, які можна об'єднати в лексико-семантичні групи (ЛСГ), зокрема ЛСГ на позначення жінки, ЛСГ на позначення дитини, ЛСГ на позначення обрядодій та вірувань із ними пов'язаних.

З огляду на формат статті розглянемо лише окремі репрезентанти різних ЛСГ на різних етапах обряду.

На передпологовому етапі обрядової номінації в обох досліджуваних ареалах зафіксовано небагато, оскільки цей етап репрезентують в основному однакові системи заборон для вагітної жінки: *ʃити ʃ с'в'ато неʃ можна ʃ було ʃити / бо приʃийе дитин'і йази́ка // ну ʃрати / ʃран'ше колис' ʃрели і це верети робили // то тако́го ʃ с'в'ато / ʃ неʃд'іл'у неʃ можна ʃробити // на поʃжежу йакшо дивиц'а // то неʃ можна ʃбуло рука́ми / до т'іла мацац'а // неʃ можна на похорон іти / бо казали / може ʃбути мертва дитина // ййа́зати неʃ можна / бо кажут' ʃпуповина ʃбуде // череʃз мотузки неʃ можна / тоʃго шо запу́тайіц'а дитина / аʃбо ноʃгами неʃреʃпл'ітати ʃбуде неʃ так / йак т'реба // к'расти н'е / дитина ʃбуде к'расти // бреʃхати тоʃже н'е / бо казали / шо ʃбуде брих'н'ойу / брих'ливойу // бити ʃкота / соʃбаку неʃ можна // бо того ʃшо ʃшерст'і може ʃбути дитина (зхп); коли ʃженичина ваʃг'ітна / дес' б'йуц'а / неʃ т'реба ваʃг'ітн'іі участво́ват' / хоч / неʃ хоч / воʃно от'раʃжайіц'а на ц'іі дитинц'і / од'на рубала ваʃг'ітноїу у воскреʃс'ін':а ʃкачку / а ʃдитини полуʃчилас'а ʃгубка / йак роз'рубана / ʃзайача ʃгубка / поʃтом ш:и́вали; ваʃг'ітн'іі неʃ можна ст'риʃтис'а / бо дитин'і шос' поʃреʃдит'; неʃ можна н'і ʃити / н'і ʃр'асті ʃран'ч'е / неʃ можна ʃсажу труʃсити / бо дитина ʃбуде каши́ати / баʃгато йе (схп). Різницю спостережено лише в мовному оформленні, наприклад, якщо в східноpodільських говірках переважають мовні формули заборони, утворені за моделлю «...не можна, бо...», «...не можна, тому шо...», то в західноpodільських говірках такі конструкції побудовані за моделями «...не треба, бо...», «... не можна, бо, казали,...», «...н'еа, того шо...». Такі формули виказують ставлення респондентки до того, про що вона говорить: формули «...не можна, бо...», «...не можна, тому шо...» сприймається, як безальтернативні, «... не можна, бо, казали,...» – респондентка того не робила чи не дотримувалася.*

ЛСГ на позначення жінок. Лексико-семантичні групи на позначення жінок у родильному обряді західно- і східноpodільських говірок однаково наповнені.

Для номінації жінки, яка тільки народила, у говірках досліджуваних ареалів активно функціонує загальнонародна лексема (СУМ VII, 266) *пород'іл':а* у різних фонетичних варіантах, *пород'іл'а*, *род'іл'а* (схп), *пород'іл'а* (зхп). У східноpodільських говірках, крім того, вдалося зафіксувати питому лексему *ʃрожеʃниц'а*, *ʃрожин'іца*, узгоджене словосполучення *си́ра ʃжінка* та неузгоджене атрибутивне словосполучення *ʃжінка ʃп'іс'л'а ро'доу*, таких номінацій у західноpodільських говірках нам не вдалося зафіксувати.

Кількість репрезентантів семи 'жінка, яка народила вперше' в обох ареалах обмежена: зафіксовано однослівні номени, похідні від *перший*: *ʃперв'істка*, *неʃрво'родка*, *першоʃродка* та демінутив *ʃперв'істочка* (схп), *ʃперв'істка* (зхп), аналітичні найменування *молода ʃжіночка*, *молода ʃмама* (схп).

На позначення жінки, яка допомагає вагітній у родах, в обох ареалах зафіксовані подібні назви, зокрема *ʃбаба*, *ʃбабка*, *повиʃтуха*, *ʃбабка-повиʃтуха* (зхп), *ʃбаба-повиʃтуха*, *ʃбабка*, *ʃбабка-повиʃтушка*, *ʃбаба-шеʃп'туха*, *ʃбабка-б'ранка* (схп). І хоч ці назви є загальноновживаними, часто фіксованими, збереженими у свідомості респонденток, прозоро мотивованими (*повиʃтуха* ← *повиʃвати*; *б'ранка* ← *брати* (дитину); *шеʃп'туха* ← *шептати* (над дитиною та породілею)), проте вони відходять на периферію лексико-семантичної системи обох ареалів, що пов'язано з позамовними чинниками. Використання демінутивів засвідчує

шанобливе ставлення до таких жінок, знання і вміння яких мали для породіль велике значення: *'баба / це друга 'мати* (схп), *'кожин р'ік ди'тина не^uсе три кала'ч'і до ц'їйейі 'баби на ве^uчер'у ўс'ігда* (схп); *ў с'іл'і бу'ли та'к'і ж'ін'ки / як'шо ж'інка на'роджувала там чи ни 'було чим за'вести / чи 'зима / чи шо / і 'були т'і лю'ди / як'і при'мали 'роди / ба'би / ба'бка-пови'туха* (зхп), *хто йак м'іг / пови'тус'і да'вали хл'іб / да'вали хусточку / руши'чок там ўйа'зали / ше там | хто шо м'іг і грош'і / хто да'ваў* (зхп).

На позначення жінки, яка часто народжує, в говірках обох ареалів уживають вільні словосполучення *багато'д'ітна 'мати*, *багато'д'ітна 'мама*, *багато'д'етна мати*, *много'д'етна мат'* (схп / зхп), субстантивовані прикметники *багато'р'ідна*, *много'д'ітна*, *много'д'ітнайа* (схп), *много'д'етна* (схп), складні номінації *много'родка* (схп), *'мати-ге^uро'йін'а*, *мат'-ге^uро'йін'а*. У східноподільських говірках відзначено номінації за допомогою стійких порівнянь *йак к'вочка*, *йак кро'лиц'а*, які інколи згортаються до однослівних вторинних номенів із яскраво вираженою суб'єктивною негативною оцінкою *к'вочка*, *кро'лиц'а*, *коро'лиц'а*, *коро'лиха* [Тищенко 2009а, с. 214]. Крім того, у східноподільських говірках зафіксовано пропозитивні номени або описові конструкції: *'час'т'і'д'іти*, *'час'т'і'роди*, *йак р'ік | так і при'в'ід*, та ін. [Ibid.].

На позначення жінки, яка своїм молоком вигодувала чужу дитину, в обох ареалах зафіксовано номени *'мати*, *'мама*, *'мамка*, *году'вал'ниці'а* та описову конструкцію *та шо году'вала / кор'мила чужу ди'тину*: *йа ко'ли наро'дила / 'першу ди'тину / 'тобто те'бе / то х'лопчика зали'шила 'мама / наро'дила ї зали'шила // йо'го наз'вали Мун'т'ан / і в'ін та'кий був моц'нен'кий х'лопчик // а ў 'мене 'було ба'гато моло'ка і ме^uн'і при'носили йо'го і йа йо'го кор'мила* (зхд).

ЛСГ на позначення дітей. На позначення новонародженої дитини у східноподільських говірках зафіксовано лексеми, які за структурою є: субстантивами, похідними від дієприкметників: *новона'родже^uне*, *новона'родже^uний*, *новорож'д'он:ий*, *новорож'д'он:е*, *рож'дене*, *рож'дений*, *спа'с'он:ий*; субстантивованими прикметниками: *ма'ле*, *ма'лесе^uн'кий*, *ма'н'ун'кий*; субстантивами, похідними від основи мал-: *ма'л'ук*, *ма'л'утка*, *ма'л'атко*, *мал'у'чок*, *ма'л'а*; субстантивами з коренем -мов-: *не^uмоў'л'а*, *ни^eмоў'л'а*, *не^uмоў'л'атко*; субстантивами, зі старослов'янською основою млад-: *мла'д'ен'иц*, *мла'д'ен'ец*, *мла'д'ене'ц*, *мло'д'ен'ец*; та ангел-: *'анге'л*, *анге'лок*, *йанго'л'атко*; субстантивами зі зневажливою семантикою, похідними від дієслів **вилупити**, **вишкребти**: *'вишкри'бок*, *'вишкре'бок*, *'вишкрабок*, *'вишкр'ібок*, демінутив *'вишкрабочок* та лексема *'вилупок*; архілексемою та її демінутивами чи аналітичними словосполученнями, до складу яких вона входить: *ди'тина ма'лен'ка*, *ди'тинка*, *ди'т'атко*, *ди'т'а* [Тищенко 2020, с. 55–56].

У західноподільських говірках лексем із негативною конотацією та старослов'янського походження не зафіксовано, це переважно лексеми *новона'роджений*, *ди'тина* та демінутиви *ди'тинка*, *анге'лок*, *ма'л'а*, *ма'лен'ке*, *ди'т'а*, *не^uмоў'л'а*. Крім того, у досліджуваних західноподільських говірках відзначено описову конструкцію *'т'іл'ки наро'диўс'а*.

Отже, більшість лексем цієї мікрогрупи має праслов'янське коріння *rodъ (ЕСУМ V, с. 88–89), *dětъ 56 (ЕСУМ II, с. 79), *malъ (ЕСУМ III, с. 371), *moldъ (ЕСУМ III, с. 502), *lupiti (ЕСУМ III, с. 309), *mъlova (ЕСУМ III, с. 492); частина є старослов'янізмами, на що вказує фонетичне оформлення таких лексем: *мла'д'ен'иц*, *мла'д'ен'ец*, *мла'д'ене'ц*, *мло'д'ен'ец*, *рож'дений*; чи запозиченими через старослов'янську мову з грецької *'анге'л* (ЕСУМ I, с. 72).

На позначення дитини, народженої поза шлюбом, у східноpodільських говірках зафіксовано іменник *байстр'рук* / *байстр'рук* і похідні *байстр'у'чок*, *байстру'чок*, *байстр'ручка*, *байстр'ручка*, *байстр'ра*, рідше – *'копил*, субстантивовані прикметники *позашл'убне*, *ни'за'кон:ий* та дієприкметники *на'гул'аний*, *на'б'іганий*. Лексема *байстриук* відома літературній мові (СУМ I, с. 91). Лексема *байстриук* через польське посередництво запозичена з німецької мови, у яку потрапила через французьку з пізньолатинської, у якій *bastrdus* означало «син в'ючного сідла» (жартівливий натяк на стосунки між служницями постійних дворів та погоничами мулів) (ЕСУМ I, с. 118). Лексема *копил* уже в праслов'янській мові відома зі значенням «незаконнонароджена дитина» (ЕСУМ II, с. 567). Аналітична номінація репрезентована атрибутивними словосполученнями *ди'тина не'уш'л'убна*, *ди'тина на'гул'ана*.

У західноpodільських говірках зафіксовано, крім загальнонародного *байструк* і похідних, лексему *'бен'карт*, що, на думку укладачів ЕСУМ, запозичена за польським посередництвом з німецької мови, у якій утворено від іменника *benc* «лава» та *hart* «твердий», що іронічно підкреслювало факт позашлюбного зачаття дитини на твердій лаві замість подружнього ложа (ЕСУМ I, с. 167). З таким значенням лексема зафіксована в багатьох діалектних словниках південно-західного наріччя. У Лексиконі Львівському ця лексема багатозначна, оскільки позначає семи незаконнонароджена дитина; байстриук, надто активна, рухлива, неспокійна дитина; невгамовний підліток; людина без моральних засад та цінностей (ЛЛ, с. 87). У буковинських говірках лексема відома зі зневажливим значенням 'байстриук' (СБГ, с. 28–29), згрубілим 'пустун, бешкетник' (СБГ, с. 28–29), зі значенням 'байстриук' таку лексему зареєстровано в словнику українських говорів Одещини (СУГО, с. 21) та Наддністрянському регіональному словнику (НРС, с. 44), у лемківських говірках лексема *бенкарт* позначає семи 'байстриук, безбатченко', у гуцульських – 'бездоглядний хлопчик' (Пиртей, с. 27), 'хлопчик-підліток', 'вередлива дитина' (Турчин, с. 24). У говірках Тернопільської області лексему фіксують зі значенням 'докучлива дитина'; 'байстриук' (СТІ). У центральноpodільських говірках така лексема вже відома лише зі значенням 'шибеник', що засвідчено в словнику «Матеріали до словника podільського говору» (МСПГ, с. 48). Отже, активність лексеми *'бен'карт* на позначення позашлюбного хлопчика чи вередливого хлопчика-підлітка в говірках південно-західного наріччя стихає вже в західноpodільських говірках, у центральноpodільських відома лише зі значенням 'шибеник', а в східноpodільських говірках відсутня взагалі. Незважаючи на різну номінацію дитини, народженої поза шлюбом, у східних і західних podільських говірках система повір'їв майже однакова. Наприклад, *позашл'убних христ'или так йак об'ично / так же 'само / та'к і 'д'іти називай'уца 'бен'карти // хо'т'іли їти до них у'куми* (зхп).

У лексико-семантичній мікрогрупі на позначення дітей за часом їх з'яви в родині в говірках обох досліджуваних ареалів переважають мононазви *не'р'вак*, *не'рши'чок*, *'первине'ц*' (зхп), крім цих, у східноpodільських зафіксовано мононазви *'перв'істок*, *'перв'істочок*, *не'р'вак*, *не'р'шак*, *'перве'не'ц*', *'п'ерв'ен'ец*, *'первин*, композит *не'рво'л'убец*' на позначення першої в сім'ї дитини-хлопчика, *'перв'істка* на позначення першої дитини-дівчинки. У говірках обох ареалів активно функціонують аналітичні номінації, виражені атрибутивними словосполученнями з головним словом *ди'тина* та атрибутивом, що вказує на порядок народження дитини або її статус відносно наступних дітей

у матері: *ди/т'а* ¹*перше*, *ди/т'атко* ¹*перве*, *ди/тина* ¹*перва*, *ди/тина* ^с*тарша*, *ди/тина* ^{наіс}*тарша*. В основі цих номенів праслов'янська основа *perǫvъ (ЕСУМ IV, с. 338). У східноподільських говірках номени *пе^р'шак*, *пе^р'вак* виходять за межі тематичної групи лексики родильного обряду, оскільки в досліджуваних говірках ними ще номінують мед першого взятку та перший рій, який відокремився від основного. Загальноновживані лексеми ¹*перв'істок*, ¹*перв'істка*, ¹*перв'істочка* в східноподільських говірках багатозначні, оскільки реалізують семи – ¹*перв'істка* 'жінка, яка народжує вперше', 'перша дитина-дівчинка в сім'ї'; ¹*перв'істок* 'перша дитина-хлопчик у сім'ї', 'жінка, яка народжує вперше'; ¹*перв'істочка* 'перша дитина-хлопчик у сім'ї', 'жінка, яка народжує вперше' [Тищенко 2020, с. 65].

На позначення найменшої в сім'ї дитини в усіх досліджуваних говірках зафіксовано похідні від праслов'янської лексеми *měziniъ, відомої зі значенням «наймолодший син» (ЕСУМ III, с. 473): *м'і/зине^ц'*, *м'і/зине^ц'*, *м'і/зине^ц'*, *ме^ц'зине^ц'*, *мі/зине^ц'*, *м'і/зинок*, *м'і/зинчик*, *м'і/зеник*. У східноподільських говірках зафіксовано номен *л'убимчик*, мотивований дієсловом *любити*, та композит *м'і/зинчик-л'убимчик*: *л'убимчик / йо/го наїб'іл'ше плі/каїут' / бо во/но наїменше* (схп). У східноподільських говірках засвідчено і зневажливі назви найменшої дитини в сім'ї *вишкри^бок*, *вишкре^бок*, *вишкрабок*, *вишкр'ібок*, *вишкрабочок*.

Найменші діти в сім'ї часто брали участь у різноманітних обрядах: *м'і/зине^ц' у нас нап'риклад було та/ке / ра/н'іше у нас град час'т'іше випа/даї / там л'ітом паде град / то ка/зали так / а/бо м'і/зине^ц' / або пе^р'вак / пе^р'шак/чок // шоб виб'і/гати над'в'ір і пе^р'ре^ц'кушувати ц'і гра/дини / то то/д'і пе^р'ре^ц'стаїе град і/ти* (зхп). Такі діти вважалися мудрими, бо, як правило, це діти народжені батьками вже в старшому віці, вважалося, що їм разом з генетикою передавалась уже й мудрість батьків: *йї/її називали вишкрабок / во/на був/ваїе д/уже м/удра / воло/д'їе харак'терними на/виками / во/на по'вин:а /бути д/уже ро/зумна* (схп). У весільному обряді обжинків, коли одружують найменшу дитину, батькам плетуть вінки: *ос'тан'а ди/тина / на в'іс'іл'ах накла/даїут' в'інки на бат'к'іу / ко/ли жєн'ат' ос'тан'у ди/тину* (схп). У східноподільських говірках нам удалося зафіксувати ще й такі регіональні традиційні обрядодії за участю найменшої дитини: *м'і/зинчик / у нас ц'а ди/тина брала учас'т' / йак'шо йа/кас' р'іч загу/билас'а / і з'найут' / шо во/на /дома / ну п'росто не^ц'можут' наї/ти / і м'і/зинчик пе^р'ре^ц'ї/азуваї н'їжку сто/ла / і ка/заї / те шо їз'аї / те ї в'і/д:аї / і зна/ходили / і ше м'і/зинчик заїж'ди випрова/жаї до ш/л'убу бра/т'іу і се^ц'с'тер* (схп).

ЛСГ на позначення етапів обряду. Більшість обрядодій родильного обряду в західно- і східноподільських говірках мають однакову номінацію та семантичне наповнення. Це такі обрядодії, як залучення дитини від грудного вигодовування, хрещення, продаж дитини через вікно, та ін.

Однією з давніх обрядодій родильного обряду є обряд продажу дитини через вікно, якщо дитина часто хворіє. Таку обрядодію мовці говірок обох ареалів номінують дієслівним словосполученням *продати ди/тину*: *у нас в'ін же хвор'іу / при /родах там при/жаїс'а / їс'о / і в'ін захвор'іу та/ко ма/лен'ким буї // ко/лис' при/шої до /папи о/дин друг і /каже // а ї'н'ого ї род'ин'і маї в'ін три х/лопц'і / і їс'і х/лопц'і здо/ров'і / к'репк'і / ну ми /кажимо / ну шо б'і/да з /цеїу ди/тинойу / бо/л'їе / хвор'їе / шо ро/бити / а в'ін /каже // а ви /мен'і йо/го про/даїте // ка/жу йак про/дати // ну ота/ко /каже откри/ваї в'ік'но / а ми /жили*

ў ¹Нов-ій ¹Ушиц'і / там на ¹первому ета^ж-і / там в-ік'но откри¹валос'а / ¹каже откри¹ваї в-ік'но // і ме^н'і с'хати / ¹каже йа то^б-і дам ^жрош'і / ти ме^н'і да¹ваї ^н'іби ди¹тину / і в-ін ¹буде так йак м-ій / ти ¹будеш году¹вати // в-ін ¹буде раху¹ватис'а м-ій // ну і ми та^кий об^р'ад зро¹били // ну не^н ^знайу чи це во^но так помо^гло / шо в-ін ста^ў к^репиши^м і с'лава ¹Богу ¹вир'іс здо^ровим (зхп). У східноподільських говірках такої обряд здійснювали над дитиною йак^шо ^дуже с'лаб-і ^д'іти / то би¹рут' в-ік'но вит'а^гайут' і не^р'е^да^йут' / і ^кажут' / куп'іт' ў ¹мене ц'у ди¹тину / і то^ї да^йе ^жрош'і / і так куп'і¹аїе (схп). Якщо в сім'ї помирали діти або мали вади, не їли, хворіли, не росли, то батьки вдавалися до обряду обдурення Долі: ко^ли ба^гато ^д'і^тей поми¹райут' ў ц'ї с'ім'ї / і во^ни не^н ^знайут' / шо ро^бит' / і ^дут' до ўра^чі^ў / і ^дут' до баб^н'к'і^ў / і н'і^чого не^н по^ма^гайе / то^д'і ц'а ¹мама / йа^ка наро^ддила ди¹тину / про^да^йе / ко^му во^на ^хоче / чи т'ї на^нас'ц'і / шо йі^ї в-ін^чала / чи с'вої с'и^ст^р'і / чи йо^го б^ратов'і / чи с'и^ст^р'і / про^да^йе ^чере^з в-ік'но / і то^д'і ^д'іти не^н поми¹райут' (схп); йак^шо ди¹тина ^дуже ни йіст' / чи йа^кас' ни та^ка / йак т^реба / і по^да^йут' ^чере^з в-ік'но / чи куп'і¹айут' / чи кра^дут' / ну і це ¹бут' імто в-ід:а^йут бол'ач^ки / а то^д'і вир'і¹тайут' на^зад (схп).

У західноподільських говірках зафіксовано обряд зняття наврочення з дитини, який мовці номінують теж дієслівними словосполученнями зн'і¹мати во^гон', ски¹дати во^гн'у. Залежний компонент словосполучення во^гон' указує на спосіб лікування зуроків: а ¹ванка / то во^на ^дуже була ўрочливо^у / ма^лен'ко^йу / ко^ли була // от за^ходили ^ж там ^л'уди ^ж р'ізні за^ходили // ^жін^ки при^ход'ат' ў ^хату / н'і^чого / нор^мал'но // по^ди^ўл'а^ц'а по^го^вор'ат' // ўсе йак ¹маїе ^бути // с^тойало за^їти ^д'ад'ков'і йа^комус' ў ^хату / ў ^нейі по^ст'ійно п'ід'ї¹малас'а те^м'пне^р'а^тура і п'р'амо так ^йако^с' аж ^п'інка з ^ротика іш^ла / і ме^н'і ^бабка од^на ска^зала / шо т^реба ски¹дати во^гн'у / бо це ў ^нейі та^к'і ўро^ки / і так во^на ^д'їе на це / ну і йа ^м'ус'іла / бо до ^того ^часу / ^жр'ішна / Отче^нашу не^н ^знала / а ^бабушка ме^н'і рос^ка^зала / б^рала во^дичку ў ста^канчик шчи¹тала ^де^ўйат' с'ірні^к'і^ў с' ко^робки с'ірні^к'і^ў б^рала ^де^ўйат' штук // шчи¹тала од^н / два / до де^ўйа^ти / і то^д'і п'ід^пал'увала / і то^д'і с'ір^ник п'ід^пал'ила од^н і начи^найіш та^ко / як ўро^д'і би йак на^в'ігл'і / йак на^зад ки¹дати // до^гор'аїе с'ір^ник і ти не^н ^просто ки¹даїеш у воду / а йак ^наче вивер^тайіш ^руку і ки¹даїеш у воду / а йак ^наче вивер^таєш ^руку і ки¹даєш на ц'у ^воду і шчи¹тайєш до де^ўйа^ти на^зад / ^де^ўйат' / в-іс'ім / ш-іс'т' / с'ім і так ^дал'і // ну спо^чатку т^реба про^читат' Оч:е^наш // перехрес^тити ц'у во^дичку // про^читати цєї Оч:е^наш // ц'і с'ірні^к'и спа^лити / і ко^ли ўро^ки / то с'ірні^к'и го^ло^ўками та^ко опу^скаїу^ц'а до^низу // а ко^ли не^н ^маїе ўро^к'і^ў / то во^ни та^ко со^б'і ^плавайут' з^верху на во^д'і / і ўс'о / і то^д'і ^каже ^цейу во^дичко^йу по^ставити х^рестики на чо^л'і / на ^л'ичку / на ^ручках / ^н'іби зро^бити х^рестики / ўс'о / і то^д'і ^цейу во^дичко^йу на од'в'ірок ^кажут' / де за^в'іси / де д^вер'і / на ц'і за^в'іси ^н'іби по^лити / і ўс'о / ^можна ў рот у^з'ати ^тейі во^дички і так ^пирскнути на ^дитину // йа то^б'і ^хочу ска^зати / шо да / до^пома^гало / з^разу ди¹тина заспо^кі^ўувалас' / і ^дуже ^до^ўго було ў ^нейі / при^найм'ні / йак во^на була ма^лло^у / ма^лен'ко^йу // а ц'у во^дичку вил'вайєш ^тожє дес' п'ід ^дерево / шо^б н'іхто не хо^ди^ў / чи ў^же ^була канал'і^за^ц'їя / ти вил'вайєш ту^да (зхп).

Саме такої обрядодії в східноподільських говірках не зафіксовано, хоча явище зурочення мовці коментують і пропонують багату палітру способів уникнення чи подолання його наслідків. Наприклад: шчо^б не^н на^ўрочили / ¹мама у ди¹тини з^лизувала ^лоба; ^клалі обо^ўйа^зково йа^ки^с' ме^н'та^л'ічний пре^дмет

коло дитини / хрестик над'ївали і закри'вали / щоб менше хто бачи'ю; в'їд зурок'їю ч'їп'л'али дитин'ї ш'пил'ку / їми'вали поми'тками і їти'рالی хусточкойу; злизувати три'рази з'лоба / і пл'у'вали чере"з пли"че / це щоб не" зурочили дитину / йазу'ком / і випл'увати чере"з пли"че; в'їд зг'лазу до ба'б'їю во'дили / йак'шо дитина п'лаче посто'їан:о / то то'д'ї не"сут' до ба'би / баба на йа'їечко ви'качує й'її; йак'шо л'у'дина приїш'ла / то їз'ати ночну ру'башку і пости'рати дитин'ї з'лоба / з'ручок / з н'їг // можна за'бити гвозд'ї од'в'їрку; св'а'чена вода // брискали й'якос' на'їхрест / і хату брискали / і дитину / там / де во'но спит' / їми'вали личко (схп).

Релігійний обряд, який відправляють над новонародженим або над дорослим на знак їх прилучення до християнської церкви і віри, у говірках досліджуваних ареалів відбувається майже однаково. Особливої різниці в номінації учасників цього обряду ми не спостерегли. У говірках обох ареалів зафіксовано загальнонародні лексеми *хрещення* (СУМ ІХ, с. 143), *хрестини* (СУМ ІХ, с. 140), мотивовані дією.

Зазвичай обряд хрещення здійснювали через сорок днів після народження дитини, а якщо дитина дуже хворіла, то обряд проводили раніше. У східноpodільських говірках на позначення таких хрестин зафіксовано аналітичну назву – атрибутивне узгоджене словосполучення *га'р'ачі хре"с'тини* (схп).

На позначення семи 'бути хрещеним батьком або матір'ю' в говірках обох ареалів зафіксовано синонімічні фраземи *де"р'жати до хрис'та, три'мати до хрис'та*. На важливу роль хрещених батьків у житті дитини вказують репрезентанти семи 'хрещений батько стосовно дитини', 'хрещена мати стосовно дитини'. Більшість зафіксованих назв у говірках обох досліджуваних ареалів є аналітичними, до їх структури входять іменники *бат'ко, тато, мама, мати, бат'ки: бат'ки хресн'ї, бат'ки пох'ресн'ї, бат'ки хре"ш'чен'ї, бат'ко хре"сний, бат'ко хриш'чений, мама хресна, мама пох'ресна, мати хриш'чена, мати пох'ресна, тато хресний, тато хриш'чений* (схп).

Мононазви субстантиви *хриш'чений, хре"сний, хриш'чена, хресна, на'нашко, на'нашка* відомі в східноpodільських говірках, та *хре"сний, хресна* – у західноpodільських говірках.

На позначення хлопчика стосовно своїх хрещених батьків у говірках обох досліджуваних ареалів зафіксовано загальноповживані лексеми *хре"ш'ченик* (СУМ ІХ, с. 143), *пох'ресник* (СУМ VII, с. 457) та кореляти жіночого роду *пох'ресниц'а, хре"ш'чениц'а*.

Після обряду хрещення дитини мати повинна була пройти обряд очищення церковного й одержати дозвіл на вільний вихід у люди. У західноpodільських говірках таку обрядодію номінують словосполученням *їз'ати вив'їд*: мотивують: *не" можна на вулиц'у ви'ходити / по'ка вив'їд не" їз'али // це називайц'а їз'ати вив'їд // ну як їз'ала вив'їд // то то'д'ї їже ж'їнц'ї і можна кругом ходити* (зхп). У східноpodільських говірках на позначення такої обрядодії зафіксовано назви *вив'їд, ви'води* або дієслівне словосполучення *їти на вив'їд: вив'їд поро'д'їл'ї / поро'д'їл'а / ста'їє на кол'їна / бат'ушка ризою накри'вайє й'її / чи'тайє мо'литу / опи'їм ви'водит / по'том їже п'їс'л'а ц'ого во'на ма'їє п'раво ходити кругом їс'о / бо то во'на ше не" мала п'рава ходит* (схп). Такі назви обрядодії мотивовані назвою дії 'вивести зі стану породілі'.

Отже, більшість номенів на позначення учасників та обрядодій родильного обряду в східно- і західноподільських говірках однакова. Відзначено локальні повір'я, що репрезентують такі діалектні мікротексти: *коли ви'ходиш із ро'д:ому / шос' там рос'те йа'кас' рос'лінка / зазви'чай шос' зе'лене та'ке / ц'а / йак во'на / то т'реба 'н'іби с'переду ро'д:ома / ц'у г'іл'ачку ўло'мати / ка'зали т'реба заб'рати сон / шоб ди'тина 'дома с'пала / то г'іл'ачку т'реба к'ласти п'ід мат'расик / 'г'ілочку чи шо там ўла'майеш (зхп); йак з ро'д:ому їдеш і ўже 'б'іл'ше не' 'хоче'ш д'ітей 'мати // то т'реба з ро'д:ома шос' ук'расти // шоб 'б'іл'ше не' вер'татис' а с'уда (схп); на стол'і ди'тин'і си'д'іти не' 'можна / бо коли ве'с'іл'а 'буде і 'будут' коро'вай пе'к'ти / то в'ін прис'їдайє / не' ви'сокий / а 'падає (зхп); не' 'можна д'іў'чатам / то 'кажут' / шо не' 'можна д'іў'чатам / то 'кажут' / шо не' 'можна / шоб' коро'вай з'ї'шоў (схп); не' 'можна / бо 'падати 'будут (схп); йак'шо ди'тина не' спит / то бе'рут со'лому с' поро'с'ати / та кла'дут п'ід 'голову / ну шоб 'луче с'пало / йак поро'с'а // барло'жок / де поро'с'атко спит' / йак'шо спо'коїне поро'с'атко / ста'вили йо'го ў 'торбочку / зави'вали йо'го ў пил'ушку / і с'тавили ди'тин'і (схп). Такі мікротексти мають не тільки культурологічне значення, вони є джерелом дослідження особливостей усіх мовних рівнів досліджуваних говірок.*

Висновок. У номінації родильного обряду східноподільського та західноподільського ареалів подільського говору найчастотнішою є лексична номінація, виражена субстантивами і субстантивованими атрибутивами, атрибутивними узгодженими словосполученнями, зокрема на позначення жінок і дітей за різними диференційними ознаками. Для кожної лексико-семантичної групи характерні власні принципи номінації. Найпродуктивнішими принципами номінації в обох досліджуваних ареалах є:

ЛСГ назв жінок: дія → діячка: *пови'туха, б'ранка, ро'д'іл'а, рожи'ниц'а*; вік, дія → назва особи: *'баба б'ранка, 'бабка-пови'тушка*; кількість пологів → особа: *багато'д'ітна, много'д'ітна*.

ЛСГ назв дітей: дія → назва дитини: *не'моў'л'я, новона'родже'ний, 'вилупок, 'вишкре'бок, писк'л'а*; вік → назва дитини: *с'ї'мак, с'ї'мачок, се'ми'м'іс'ачне, вос'ї'мак, ма'ле, ма'л'ук, ма'л'атко*.

ЛСГ назв інших учасників обрядодій: дія, обрядова функція → діяч: *'бат'ко хриш'чений, 'мати хриш'чена, хриш'чений, хре'сний*, та ін.

ЛСГ назв обрядодій: дія → назва обряду: *'вив'ід, п'і'ти на 'вив'ід, ў'з'ати 'вив'ід, з'н'ати зу'роки, з'н'ати во'гон'*, та ін.

Більшість лексем, які обслуговують родильний обряд, відомі в говірках обох ареалів, що підтверджує їх належність до подільського говору, окремі лексеми, наприклад *'бен'карт*, яка зафіксована в західноподільських говірках, указують на наближеність цих говірок до інших говорів південно-західного наріччя української мови.

У говірках обох досліджуваних ареалів діє майже однакова система заборон для вагітної жінки та новонародженої дитини, що виражається на синтаксичному рівні в оформленні складнопідрядних речень та використанні різних сполучників підрядності. Культурологічні тексти відображають фонетичні системи західних і східних подільських говірок.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні лексико-семантичних паралелей в інших тематичних групах лексики східно- та західноподільського ареалів української мови.

ДЖЕРЕЛА

- ЕСУМ – Мельничук, О. С. (ред.) (1982–2012). *Етимологічний словник української мови*. У 7 тт. Київ, т. 1–6.
- ЛЛ – Хобзей, Н., Сімович, К., Ястремська, Т. і Дидик-Меуш, Г. (2015). *Лексикон львівський: поважно і на жарт*. Львів, 852 с.
- МСПГ – Гороф'янюк, І. В. (упорядн.). (2021). *Матеріали до словника подільського говору*. Вінниця, 461 с.
- НРС – Шило, Г. (2008). *Надністрянський регіональний словник*. Львів, Нью-Йорк, 287 с.
- Пиртей – Пиртей, П. С. (2004). *Короткий словник лемківських говірок*. Івано-Франківськ, 364 с.
- СБГ – Гуйванюк, Н. В. (ред.) (2005). *Словник буковинських говірок*. Чернівці, 688 с.
- СТІ – Словничок тернопільської гвари. URL: <https://www.facebook.com/tarnopil/posts/1142821275823819/> (дата запису: 12.09.2022).
- СУГО – *Словник українських говорів Одещини* (2010). Одеса, 222 с.
- СУМ – Білодід, І. К. (ред.). (1970–1980). *Словник української мови*. В 11 тт. Київ.
- СХРО – Тищенко, Т. (2014). *Східноподільський родильний обряд: лексикографічний і текстовий описи*. Умань, 382 с.
- Турчин – Турчин, С. Д. (2011). *Словник села Тилич на Лемківщині*. Львів, 384 с.

ЛІТЕРАТУРА

- Гороф'янюк І. В. (2010). Зі спостережень над подільсько-поліськими паралелями в дендролексичі. [У:] *Волинь – Житомирщина*, 22/II, с. 56–65.
- Гриценко, П. Ю. (1990). *Ареальне варіювання лексики*. Київ, 268 с.
- Гриценко, П. Ю. (1994). Основні риси подільського говору. [В:] Артюх, Л. Ф., Балущок, В. Г., Болтарович, З. Є., та ін. *Поділля: історико-етнографічне дослідження*. Київ, с. 74–81.
- Леснова, В. В. (2010). Діалектна оцінна лексика: слобожансько-поліські паралелі. [У:] *Волинь – Житомирщина*, 22/II, с. 178–186.
- Тищенко, Т. М. (2009а). Номінація жінок у родильному обряді Східного Поділля. [У:] *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (Мовознавство і літературознавство)*, 2, с. 211–217.
- Тищенко, Т. М. (2009б). Семантика номінацій обрядодій східноподільського родильного обряду. [У:] *Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія (Мовознавство)*, XXI–XXII, с. 48–52.
- Тищенко, Т. М. (2010). Східноподільські-поліські паралелі в лексичі бджільництва. [У:] *Волинь – Житомирщина*, 22/II, с. 266–275.
- Тищенко, Т. М. (2020). Номінація дитини в родильному обряді в східноподільських говірках. [У:] Зелінська, О. Ю. (ред.). *Людина в мові і тексті*. Умань, с. 165–236.
- Хібеба, Н. В. (2010). Весільна лексика в бойківському й середньополіському етнокультурних ареалах ХХІ століття. [У:] *Волинь – Житомирщина*, 22/II, с. 363–372.
- Хобзей, Н. В. (2010). Дієслова з префіксом ви- в говірках північного та південно-західного нарічч української мови: до пошуку паралелей. [У:] *Волинь – Житомирщина*, 22/II, с. 283–289.

REFERENCES

- Horofianiuk I. V. (2010). Zi sposterezhen nad podilsko-poliskymy paraleliamy v dendroleksytsi [From observations on Podilian-Polisian parallels in the dendrolexicon]. [U:] *Volyn – Zhytomyrshchyna*, 22/II, s. 56–65. (in Ukrainian)
- Hrytsenko, P. Yu. (1990). *Arealne variuvannia leksyky* [Area variation of the vocabulary]. Kyiv, 268 s. (in Ukrainian)
- Hrytsenko, P. Yu. (1994). *Osnovni rysy podilskoho hovoru* [The main features of the Podilian dialect]. [V:] Artiukh, L. F., Balushok, V. H., Boltarovych, Z. Ye., ta in. *Podillia: istoryko-etnohrafichne doslidzhennia*. Kyiv, s. 74–81. (in Ukrainian)
- Liesnova, V. V. (2010). *Dialektna otsinna leksyka: slobozhansko-poliski paraleli* [Dialectal evaluative vocabulary: Slobozhanian-Polisian parallels]. [U:] *Volyn – Zhytomyrshchyna*, 22/II, s. 178–186. (in Ukrainian)
- Tyshchenko, T. M. (2009a). *Nominatsiia zhinok u rodylnomu obriadi Skhidnoho Podillia* [Nomination of women in the birth ceremony of Eastern Podillia]. [U:] *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 8. Filolohichni nauky (Movoznavstvo i literaturoznavstvo)*, 2, s. 211–217. (in Ukrainian)

Tyshchenko, T. M. (2009b). Semantyka nominatsii obriadodii skhidnopodil'skoho rodylnoho obriadu [Semantics of the nominations of the rites of the Eastern Podilian birth ceremony]. [U:] *Visnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu. Filolohiia (Movoznavstvo)*, XXI–XXII, s. 48–52. (in Ukrainian)

Tyshchenko, T. M. (2010). Skhidnopodil'ski-poliski paraleli v leksytsi bdzhilnytstva [Eastern Podilian-Polisian parallels in the beekeeping vocabulary]. [U:] *Volyn – Zhytomyrshchyna*, 22/II, s. 266–275. (in Ukrainian)

Tyshchenko, T. M. (2020). *Nominatsiia dytyny v rodylnomu obriadi v skhidnopodil'skykh hovirkakh* [Nomination of a child in the birth rite in Eastern Podilian dialects]. [U:] Zelinska, O. Yu. (red.). *Liudyna v movi i teksti*. Uman, s. 53–77. (in Ukrainian)

Khibeba, N. V. (2010). Vesilna leksyka v boikivskomu y serednopoliskomu etnokulturnykh arealakh XXI stolittia [Wedding vocabulary in Boykiv and Middle Polisian ethnocultural areas of the 21st century]. [U:] *Volyn – Zhytomyrshchyna*, 22/II, s. 363–372. (in Ukrainian)

Khobzei, N. V. (2010). Diieslova z prefiksom vy- v hovirkakh pivnichnoho ta pivdenno-zakhidnoho narich ukrainskoi movy: do poshuku paralelei [Verbs with the prefix ви- in the pronunciations of the northern and southwestern dialects of the Ukrainian language: to the search for parallels]. [U:] *Volyn – Zhytomyrshchyna*, 22/II, s. 283–289. (in Ukrainian)

Подано до редакції 15.09.2022 року

Прийнято до друку 08.10.2022 року